

Kirken som ikke vil leve videre

Artikkel fra Familien i 1963 av Levi Fragell

Se hele artikkelen her: http://fritanke.no/filarkiv/katolsk_apostolsk.pdf

Alle som har gått Thor Olsens gate i Oslo har en eller annengang stusset over den mørke, men vakre kirken med nummer 9 på porten. Statskirke kan det neppe være, for Trefoldighetskirken ligger like ved, - katolsk er den vel heller ikke, siden St. Olavs kirke befinner seg bare et stenkast fra. Så går man der og dreier på hodet og tenker litt på religionens mangfoldighet. Like rundt hjørnet ligger den svenske Margarethakyrkan, og nede i Møllergata holder en episkopal menighet til i St. Edmund's Church. Ellers kryr strøket av frimenigheter og dissentergrupper som alle preger fasader og bygg i en mer eller mindre i øynefallende grad, og ingenlunde leggerskjul på sin identitet. Men kirken i Thor Olsens gate 9 har ikke selv det beskjedneste skilt til anvisning eller orientering om gudstjenester eller prestens kontortid. Smijernsporten er grundig låst, postkassen er anonym, og intet menighetslem er å se.

En vakker formiddag stilte jeg meg utenfor kirken, fast besluttet på å løse gåten. Det hemmelighetsfulle og tillukkede virket direkte hissende på nysgjerrigheten. Jeg røsket i porten og strakte hals mot de mørke vinduene. Jeg spurte også et par naboer, uten å få annet enn høyst motsigende og desorienterende svar. En intelligent utseende dame kom plutselig trippende ned gaten, vendte seg etter kirken etter som hun gikk og viste en interesse for bygget som endelig gav forhåpninger. - Unnskyld, sa jeg, - kan De si hvilken kirke dette er? - Jeg har lurt på det samme i mange år, svarte damen. - Jeg undres over det hver dag jeg går her. Det er noe eget ved den.

Da gikk jeg til Kirke- og undervisningsdepartementet. Og etter at jeg var blitt vist fra kontor til kontor, og derfra til Byskriveren og Rådhuset og Fylkesmannen og tilbake igjen, - visste jeg endelig beskjed. Og det jeg etter hvert fikk vite, er den underligste beretning jeg noen gang har hørt omkirker.

En døende kirke

Thor Olsens gate 9 tilhører Den katolsk-apostoliske menighet, eller irvingianerne, som utgjør ca. 25 medlemmer i Oslo. En gang var det en livskraftig kirke med hundrer av tilhengere. Nå bekjentgjør den ikke engang sine gudstjenester, den ønsker ikke å utbre sin lære og tar ikke opp nye medlemmer. En tilsvarende menighet i Bergen ble nylig oppløst etter at den siste diakon i kirken døde. Deretter var det ingen som kunne eller hadde lov til å overta, og gudstjenestelivet måtte dermed opphøre. Prestene er døde for flere år siden, og etter den tiden har det ikke vært adgang til dåp eller andre sakramenter. Kirkens egenkonstitusjon umuliggjør opprettelsen av nye embeter. Nå kan man bare vente på Jesu gjenkomst og «nådedagen»s endelige avslutning for all verden. De som var utsett til Guds rike, har fått sin anledning. Ennå er det to diakoner i Oslo, og disse har myndighet til å ivareta visse liturgiske handlinger, slik at det ennå holdes gudstjenester i Thor Olsens gate med visse mellomrom. - Vi kalles ofte «den døende kirke», sa en av diakonene til meg ved den meget knappe samtale han fant det jeg endelig, ved nitid detektivarbeid, hadde fått sporet ham opp. Jeg mener ikke at han på noen måte var uelskverdig, men noen «public relation» hadde han

tydeligvis ingen interesse av å ivareta på sin kirkes vegne. Kirken var døende, og så skulle være. Jo mindre omfang «begravelsen» fikk, jo bedre. Ingen nekrolog, ingen hederligomtale var ønsket. Dessuten pågikk ukens favorittprogram i TV.

Når den anonyme diakon og hans eneste kollega ikke lenger kan ledeliturgen, låses kirkedøren, og et underlig avsnitt i kristenhistorien er brakt til punktum. Det må sies til bevegelsens ros at den bærer dødsmerket med verdighet.

Rik opprinnelse

Man burde kanskje la kirken dø i fred, når den selv ønsker det. På den annen side er det vel ikke riktig å la et verdensomspennende kirkesamfunn bare forsvinne, uten å gjøre seg nytte av den historiske belæring kirkens utvikling kan gi. Den katolsk-apostoliske kirke gir kanskje verdens mest typiske eksempel på et sporadisk dissentersamfunns skjebne - oppstått av vekkelse, ordnet av profetiske åndshøvdinger, båret av kirkelige embeter, syknet hen av mangel på nye visjoner og utdødd av statisk resignasjon.

Nå må det i denne forbindelsen nevnes at en slik utvikling måtte bli uunngåelig for den irvingianske kirke. Denne menigheten skulle nemlig bare være en endetidsvekkelse. Den regnet seg selv en tilmålt tid, og baserte sin virksomhet på at Jesus skulle komme igjen i løpet av en generasjon eller to. Den første tiden var da også til overmålfyllt av vitalitet og gjennomslagskraft. Det esjatologiske budskap ble forkynt av studerte bibeltolkere så vel som ekstatisk profeter; tungetale og andre apostoliske særegenheter gav bevegelsen et stort og effektivt register.

Da vekkelsen kom til Norge i 1877, var den ennå ved manndoms kraft. Hundrer ble vunnet, den vakre kirken ble reist, og svært gamle mennesker kan fortelle at det forekom både tungetale og helbredelser i Thor Olsens gate lenge før T. B. Barratt brakte pinsebevegelsen med seg fra Amerika. For uten profetiske og andre spontane innslag i gudstjenesten, har denne helt fra starten av vært karakterisert av en usedvanlig omfattende og rik liturgi.

Da bankieren profeterte

De katolsk-apostoliske menigheter oppstod i Storbritannia i 1830-årene. Som tilfelle er for mange vekkelse, var også den irvingianske i begynnelsen på eget av så vel religiøst høyverdige som ytterst komiske omstendigheter.

Presten Edward Irving representerer vekkelsens mest sympatiske elementer, men det må sies at denne opprinnelige, presbyterianske predikanten bare i en ubetydelig grad p. ar preget kirkesamfunnets utvikling, til tross for at kirken ofte er blitt oppkalt etter ham.

Irving var dypt grepet av tidens alvor. Han mente at Bibelens profetord tydet på Jesu meget snare gjenkomst. Vide kretser var på samme tid påvirket av denne forventningsfulle stemning. Mange av dem var mystikere ogekstatikere. Midtpunktet blant disse var den rike bankieren Henry Drummond. Disse menneskene samlet seg til Irvings gudstjenester, hvor de talte i tunger og profeterte. Irving selv forsøkte å hindre den ekstatisk innflytelse. Men det lyktes ikke, tungetalentok overhånd, og Irving ble utstøtt av den presbyterianske kirke.

Dermed varen ny kirkedannelse uunngåelig. Men her ble Irving skjøvet i bakgrunnen. Han kunne jo hverken profetere eller tale i tunger.

Ledelsen av samfunnet tilfalt den dynamiske advokaten John Cardale. Det skjedde ved et bønnemøte i 1833. Fylt av profetisk begeistring henvendte nemlig bankier Drummond seg til advokaten og sa: «Er ikke du en apostel? Dermed hadde Gud talt, og kirken hadde fått et nytestamentlig lederembete. Snart utpekte Ånden flere apostler. Irving selv ble ikke blant dem, men han ble utnevnt til «enge1», eller biskop, for sentralmenigheten i London.

På dette tidspunkt var Irving nedbrutt av overanstrengelse og skuffelser. Hans lege anbefalte

ham en reise til Syden, men en av profetene oppfordret ham til å reise nordover på prekenferd. Han valgte profetens råd - og døde straks etter. Det ble etter hvert valgt 12 apostler som skulle legge under seg forskjellige deler av verden før Jesus og enden skulle komme. Nettopp på grunn av denne gjenkomstforventningen måtte det nødvendigvis etter hvert oppstå endel kriser for kirken. 'Det hørte nemlig til det restaurerte profetembete å kunne forutsi året for Herrens komme. Men de vakte opplevde den ene bitre skuffelsen etter den andre. Han kom ikke - hverken i 1835, 1838, 1842, 1845, 1855, 1866 eller 1877. Det var en vanlig oppfatning at apostlene skulle leve til Herren kom. Men den ene etter den andre av dem døde. Troen klynget seg til den forvissning at Kristus i alle fall ville komme igjen før den siste av dem gikk bort. Men i 1901 døde den siste av apostlene. Det var ikke anledning til å utpeke nye, og bare apostlene kunne utpeke prester. Det er nå bare noen få prester igjen i verden. De er 80-90 år gamle. Den katolsk-apostoliske kirke har gjort seg fortjent ved å forholde seg vennlig og samarbeidsvillig til andre kirker. Mange irvingianere har hatt medlemskap i sine lands folkekirker .

På gudstjeneste i Thor Olsens gate 9

Som nevnt blir gudstjenestene i Oslo ikke lenger bekjentgjort. Medlemmene blir bare internt orientert. Men utenforstående blir ikke nektet adgang hvis de slumper til å komme den søndagen kirken er åpen. Jeg hadde hellet med meg - den andre gangen. Utenfra gir kirken et massivt og tungt inntrykk. Man blir derfor forbauset når man kommer inn i «våpenhuset» - og finner at det nærmest likner gangen fra et landsens bedehus. Gul og brun trepanel med de karakteristiske stripene mellom bordene som vi ellers kjenner fra bestemors kjøkken. Malingen er delvis skallet av. Men innenfor er kirken vakker. Det gamle treverket hilser fra rikere tider. Prekestolen står langt ned mot benkene, på den ene vegg. Koret bakenfor er stort og høyt, fylt av hellige gjenstander. Mellom benkene er det bedeskamler. Det var lett å samle sinnet til andakt i denne kirken. 16 eldre damer foruten de to diakonene var til stede da gudstjenesten begynte. Den yngste av kvinnene kunne være 45-50 år. Hun hadde med en pike på 12-13. Etter at gudstjenesten var begynt, kom det også en mann. Kirken ville lett romme 200 personer. Det var en konsentrert stemning mens vi satt der i spredt stillhet og ventet på at liturgien skulle ta til. En gammel kvinne like foran meg tørket stadig tårer. Det er godt å komme til Guds hus, særlig når det kanskje ikke er så mange gangene til man vil møtes. Jeg så et lommetørkle til, litt lenger opp. Alminnelige, religiøse ansikter var vendt framover - kanskje også bakover til fordums tid, da biskopene og profetene talte. Noen var liksom også vendt innover, enten sløvt resignerte eller mediterende. Så satte orgelet i. Det ville være synd å kalle det et orgel brus. Om den saken er det ubarmhjertig å nevne mer, men det er klart at vår kirkemusikkneppe vil lide særlig tap ved at orgeltonene i Den katolsk-apostoliske kirke vil hendø med menigheten. Ett eller annet museum kan imidlertid glede seg til et interessant supplement av sin musikkinstrument-avdeling. Man kunne smile, men jeg gjorde det ikke. Jeg så tårene dryppet fortere nedover de gamle kinnene foran meg. Jeg hørte 16 eldre kvinner og to diakoner synge Davids 148. salme - om ikke av store røster, så iallfall av fulle hjerter. Om ikke samstemmig, iallfall samfølt.

Under liturgien står de to diakonene fremst i midtgangen med ryggen tilforsamlingen. De har ingen adgang til å betre prekestol eller andre sakrale områder i kirken, de var forbeholdt embeter som ikke lenger fins. Vekselbønnen er omfangsrik og verdifull, fullav skriftord og

evangeliske sannheter. Det er vår kjenning fra dørgløtten som messer, og han er rutinert. Selve messingen varer vel en halv time. Når den er over, skifter diakonene fra en sort, tilknapet dress eller drakt, til en videre og hvit messehaket, mens menigheten synger en salme fra «Landstad». Så leser de fra Det gamle testamente, evangelietekst og epistel. En kort betraktning over teksten blir også lest. Opprinnelig har det vel her vært en preken. Ikke ett personlig ord var knyttet til gudstjenesten. Den virket derfor også usedvanlig objektiv. Selve dissenter spørsmålene og læreegenheter ble ikkenevnt. Heller ikke den tunge situasjon. - Her begynner dagens evangelium, leste diakonen forut for skriftlesningen. - Her slutter dagens evangelium, sa han da han var ferdig.

Her slutter en kirke.

Jeg stilte meg på trappen og så på kvinnene som kom ut. Den gamle hadde ennå tårer i rynkene rundt øyet. Det er godt at ikke Gud slutter, tenkte jeg. Han dør ikke, gamlemor.

Billedtekster:

Porten er forsvarlig. låst - alltid.

Selv de nærmesteboer fdr aldri anledningtil d stiftebekjentskap medAlen kirken de boromkring. - Jeg tror det er en kirke for jøder, mente fru MaryMarkeng, tvers overgaten. Søstrene fruWalborg Andersenog Fanny KollerødPettersenhar kirkensfondvegg somsin egen stuevegg- de bor i nr. 7. De mener at kirkentilhører «det apostoliskesamfunnellier noe slikt . .